

[Handwritten signature]

1973 JAN 24
Magyar Hírlap

MŰVÉSZET *244*

MAGYAR HÍRLAP

Múzeum a mellékutcában

Húsz éve halt meg Gábor Andor

Budapest XIV., Zichy Géza u. 8. Emeletes, piros téglás, tornyos lakóépület, kis kerttel. A bejárat mellett a falon fehér tábla: *Gábor Andor Emlékmúzeum*, nyitva: szerdán, pénteken és vasárnap 10—14 óráig.

Január van. Olvadó hó, tócsák az utcán, téli csend. Vajon milyen volt az idő — enyhe vagy harapós? — húsz évvel ezelőtt, 1953. január 21-én, amikor Gábor Andor meghalt. A felszabadulás óta itt a Zichy Géza utcában; korábban, tudjuk, sok helyütt élt, külföldön, emigrációban: Bécsben, Berlinben, Moszkvában, *mindig ott, ahol a legtöbb lehetőség nyílt a fasizmus elleni harcra*. Életének, írói munkásságának döntő szakaszát az 1919. és 1945. közötti emberöltőt ezért jóval kevésbé ismerjük, mint a magyar irodalomban betöltött szerepe szerint ismerünk illenék. Mert Gábor Andor, akit polgári fródból a háború, a forradalmak és az emigráció tett kommunista íróvá, újabb irodalmunk egyik legnagyobb hatású alakja. Akkor írt operettekét, amikor ezzel a népszínművek hazug álromantikája ellen harcolhatott, kabarétréfákat, amikor ez a műfaj irodalmi rangra emelését jelentette; baloldali publicisztikájával kora leghaladóbb törekvéseit támogatta, verseiben új hang és új mondanivaló szólt meg.

Lakását özvegyének, *Halpern Olgának* 1968-ban bekövetkezett halála után rendezték be emlékmúzeumnak: 1969. január 23-án avatták föl. Ennyit tudok, amikor megállok a földszintes lakás ajtaja előtt, ahol szépen kifényesített, csillogó réztáblán ott áll a lakó — a hajdani lakó — neve: *Gábor*.

A lakást a Petőfi Irodalmi Múzeum gondozza. Egyik munkatársuk, *Baltás István* minden szerdán, pénteken és vasárnap 10 órakor érkezik, ilyenkor télen begyűjt a cserépkályhába, amely nemigen melegszik be a nyitva tartás négy órája alatt — a fűtésre főleg azért van szükség, hogy a vízvezetéki csövek be ne fagyjanak —, és várja a látogatókat. A látogatókat, akikből egyre kevesebb van.

— Tavaly, 1972-ben 14 felnőtt és 13 gyerekjegyet adtam el — mondja *Baltás István*. — Ehhez jön még körülbelül 3—4 nyugdíjas, akiknek bérletük van, így nem vesznek jegyet. Összesen tehát vagy harminc látogató volt.

— És ebben az évben? Hányan jöttek ebben az évben, *Gábor Andor* születésének huszadik fordulóján?

— Maga az első.

Az egyik szobában a falon és a tárlókban *Gábor Andor* életének dokumentumai. Első kiadások: az *Untauglich úr*, a *Hét pillangó*, az *Ezt üzenem*, a *Halottak*

arcai. Az 1953-ban kapott Kossuth-díj, nemzetiszínű szalagja megfakult az évek során, mellette a Magyar Kommunista Párt tagsági könyve, sorszáma 96, tagságának kelte: 1919. Fényképek: *J. R. Becherrel, Lukács Györggyel, Balázs Bélával, Martin Andersen Nexóvel*.

Az író dolgozószobája. Sötétbarna, régi-módi íróasztal, öreg világvevő rádió: a skála tanúsága szerint Andorrát és Marokkót egyaránt fogni lehet rajta. Hatalmas Balaton-térkép: készítette a Magyar Királyi Honvéd Térképészet. És könyvek, könyvek mindenütt: lexikonok, 1900-as kiadású, gót betűs német-orosz szótár, a Hét évszázad magyar versei, munkásmozgalmi klasszikusok. A sarokban hatalmas kokszkályha, rajta egytől tízig terjedő beosztás: a mutató a kilences és a tízes között áll, *hideg lehetett 1953 januárjában*. S az asztalon egy 1953-as naptár: január 4-én, 10 és 11 között *zenehallgatásra figyelmeztető beírás*, 9-én délután 6-ra *egy partizán író* jött látogatóba *Gábor Andorhoz*. Huszadikán reggel 8-ra is van egy följegyzése, nem tudom elolvasni.

A vendégkönyvbe az első bejegyzést *Komját Aladárné* tette. Utána a többi között *Jász Dezső, Vozári Dezső* nevével találkozunk. 1969. június 13-án gyerekes írással *Fodor Ildikó, Erdős Rita és Bálint Péter* jegyzi föl, hogy „a kiállítás nagyon tetszett”. Később ritkulnak a bejegyzések. Az író unokája, *dr. Gábor Magda* mond köszönetet a múzeum létrehozásáért, majd egy évvel később ismét meglátogatja a kiállítást; tőle származik az utolsó beírás is, a dátum: 1972. október 15.

— Nem ismerik az emberek ezt a múzeumot — mondja *Baltás István* —, nagyobb hírverésre, propagandára volna szükség. És arra, hogy a budapesti, de legalább a környező iskolák diákjai tanáraikkal együtt eljőjenek, megnézzék a kiállítást. *Gábor Andorról* tanulnak, műveit ismerik; mindjárt több közülük lenne a tananyaghoz, ha íróasztalát, könyveit, lakását is láthatnák. Harminc látogató egy évben — ezzel bizony nem büszkélkedhetünk.

Harminc látogató egy évben valóban nem sok. És mert attól tartunk — ha biztos adatunk nincs is rá —, hogy a többi eldugott helyen fekvő emlékszobának, emlékmúzeumnak sincs sokkal több látogatója, szerény hírverésül hadd álljon itt egy rövid lista: *Bajor Gizi-emlékmúzeum, Jókai-emlékház, József Attila-emlékszoba*. Érdemes meglátogatni őket.

Bátki Mihály